

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Yttrande

1 (5)

Datum
2023-09-21

Ärendebeteckning
800-17778-2023

Regeringskansliet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter (SOU 2023:10)

Er beteckning: S2023/00827

Länsstyrelsen Västra Götaland yttrar sig över delbetänkande av Utredningen om stärkt stöd till tandvård för våldsutsatta och ökad kontroll över tandvårdssektorn (SOU 2023:10)

Sammanfattning och övergripande synpunkter

Länsstyrelsen Västra Götaland tillstyrker betänkandets författningsförslag och åtgärdsförslag för att stärka tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter. Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att det krävs ett långsiktigt, strategiskt och systematiskt arbete på flera olika nivåer. Vi understryker att detta arbete bland annat bör innebära att utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ska prioriteras.

Länsstyrelsen bedömer dock att delbetänkandet inte i tillräcklig omfattning beaktar hur våldsutsatta patienters jämlika tillgång till vård och stöd kan säkerställas i praktiken. Det finns en risk för att bedömningar mellan regioner, typer av vårdgivare eller beroende på patienters enskilda omständigheter skiljer sig i praktiken. Vi understryker därför vikten av nationella bedömnings- och kunskapsstöd. Vår utgångspunkt är att mäns våld mot kvinnor inte enbart är ett omfattande och utbrett folkhälsoproblem, utan också ett allvarligt människorätts- och jämställdhetsproblem. Barn som upplever våld befinner sig i en mycket utsatt situation. Länsstyrelsen betonar, i likhet med utredaren, vikten av att tandvårdens kostnader kopplade till kompetensutveckling inte belastar den enskilda patienten ekonomiskt. Det inkluderar även den tid som krävs för att säkerställa ett rättighets- och kunskapsbaserat bemötande av våldsutsatta patienter.

Klargörande synpunkter gällande delbetänkandets förslag framgår i enlighet med dispositionen nedan.

Avsnitt 1. Författningsförslag

Länsstyrelsen bedömer, utifrån de uppdrag som Länsstyrelsen har inom området, att förslagen inte skulle förändra myndighetens arbete i någon större utsträckning.

Avsnitt 2. Utredningens uppdrag och arbetssätt

2.3 Centrala begrepp

Begreppet "annat könsrelaterat våld" bör tydliggöras, inklusive hur användningen av begreppet skiljer sig från begreppen mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Länsstyrelsen menar att begreppsanvändningen försvårar läsarens tolkning av vem/vilka som omfattas av utredningens förslag.

2.3.2 Definition av begreppet våld i nära relationer

Definitionen av våld i nära relationer kan även innefatta våld som utövas av omsorgspersoner som exempelvis vård- och omsorgspersonal eller andra närstående personer som den utsatta står i beroendeställning till.

Länsstyrelsen föreslår att begreppet närstående utvidgas, eller på annat vis synliggör beroendesituationer som exempelvis kan påverka den enskildes möjlighet till ostörd och individuell kommunikation med vårdgivaren. Exempelvis anamnes-tagning genomförs ibland med hjälp av medföljande omsorgsgivare.

Avsnitt 4. Kartläggning av våldsutsatthet och tandvårdsbehov

4.5.3 Hur många våldsutsatta möter tandvården?

Länsstyrelsen välkomnar utredarens val att redovisa uppskattningar av den totala utsattheten för våld, oavsett tandvårdsbehov, utöver uppdraget att redovisa hur många av de tandvården möter som har ett tandvårdsbehov orsakat av våld. Kunskap om den uppskattade totala omfattningen av våldsutsatthet bland alla patienter inom tandvården, utgör ett viktigt underlag för resurssättning och prioritering av utvecklingsarbete för att kunna bemöta alla våldsutsatta patienter inom tandvården.

Avsnitt 5. Tandvårdens arbete med våldsutsatta patienter

5.4 Utredningens bedömning

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag på åtgärder för att underlätta ett systematiskt och långsiktigt arbete på flera nivåer. Det gäller särskilt vikten av en ledning som säkerställer kontinuerlig utbildning av personal, samt aktualiserandet av tandvårdens bredare ansvar för arbete med våldsutsatta vuxna och barn, utöver ansvar för skadebehandling.

Tandvården ska omfattas av samma skyldigheter som övrig hälso- och sjukvård i frågor om våld i nära relationer.

Länsstyrelsen bedömer att förslaget skulle stärka möjligheten att upptäcka våldsutsatthet och skapa bättre förutsättningar för individen att bli lotsad till stöd.

Tandvården ska ges möjlighet att ta del av de statliga stimulansmedel som genom överenskommelser mellan regeringen och SKR tillförs övrig hälso- och sjukvård.

Länsstyrelsen understryker betydelsen av att eventuella stimulansmedel bör vara tydligt riktade mot kompetens- och kapacitetsutveckling inom området.

Tandvården ska ges förutsättningar att dokumentera tecken på våldsutsatthet oavsett var på kroppen tecknen uppträder.

Länsstyrelsen delar utredarens bedömning i frågan men önskar ett förtydligande av formuleringen, "ska ges förutsättningar", då den uppfattas som relativt vag.

Frågor om våldsutsatthet ska ställas till samtliga patienter som en del i anamnestagning.

Länsstyrelsen understryker att tandvårdens kostnader för utvecklingsarbete kopplat till att på rutin ställa frågor om våld inte bör belasta den enskilde ekonomiskt och därmed bidra till att höja trösklarna till tandvården för vårdtagaren. Detta skulle i förlängningen motverka ökad upptäckt av våld.

Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ska prioriteras

Länsstyrelsen anser att kunskap och kompetens inom området bör vara ett ska-krav för samtliga vård- och omsorgsgivande aktörer. Ett sådant krav bör säkerställa en jämlik tillgång till stöd och information för alla

potentiellt våldsutsatta. Myndigheten anser att utbildningsinsatser därför också bör inkludera tillgänglig kommunikation; såsom alternativ och kompletterande kommunikation (AKK), kommunikation på lätt svenska, användning av utbildade tolkar, med mera.

Länsstyrelsen vill uppmärksamma behovet av att utbildningen lyfter och beaktar grupper av patienter som lever i särskild riskutsatthet för våld. Den pedagogik och retorik som används i kommunikation med patienter kan vara avgörande för att upptäcka våldsutsatthet. Utöver tillgänglig kommunikation behöver vårdgivare även kunskap om patienters eventuella tidigare negativa erfarenheter i mötet med vården. I flera undersökningar framkommer exempelvis att en stor andel av transpersoner upplevt bristande bemötande i kontakt med hälso- och sjukvård samt annan hälso- och omsorgsverksamhet. Yrkesverksamma inom vården behöver också kunskaper för att upptäcka och bemöta våldsutsatthet hos äldre, samt för att kunna möta barns behov av råd, stöd och information i samband med våldsutsatthet.

Direkta kontaktvägar till övrig hälso- och sjukvård, socialtjänst, polis och frivilligorganisationer ska underlättas.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Tydliga och direkta kontaktvägar förutsätter aktiv samverkan mellan myndigheter, regioner och kommuner. Tandvården bör därför vara representerad i befintliga samverkansstrukturer på regional nivå.

Avsnitt 6. Våldsutsatta patienters ersättning för tandvårdskostnader

6.11.1 Tandvård till våldsutsatta ska erbjudas till hälso- och sjukvårdsavgift

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget, men har följande kommentarer om likvärdighet i landet samt om tänkta målgrupper för stödet:

Likvärdig handläggning

Förslaget att överlåta till regionerna att ta fram handlägningsrutiner kan leda till variationer i handläggning, och därmed en geografisk ojämlikhet i tillgången till stöd och vård. Frågan skulle gynnas av en nationell samordning av kunskapsinsatser på området, utöver tydliga regionala handlägningsrutiner.

Kommentarer avseende tänkta målgrupper för stödet

Vuxna och barn som är asylsökande eller som är i Sverige utan tillstånd omnämns inte i delbetänkandet. Länsstyrelsen önskar att utredaren tydliggör hur personer som tillhör dessa grupper omfattas av förslaget

utifrån rätten till vård enligt begreppet "vård som inte kan vänta". Dessa grupper av våldsutsatta patienter har en särskild sårbarhet på grund av bristande tillgång till vård och stöd efter behov.

Länsstyrelsen vill synliggöra det dilemma som uppstår när avgränsningen i uppdraget enbart omfattar de som utsatts för våld på grund av sitt kön, sin sexuella läggning eller könsöverskridande identitet och uttryck. Frågan bör utredas om tandvård till hälso- och sjukvårdskostnad också bör omfatta personer som utsatts för fysiskt våld på andra diskrimineringsgrunder. Det kan exempelvis handla om våldshandlingar av hatbrottsliknande karaktär och tandvårdsbehov som orsakats av våldshandlingar med direkt bäring på andra identitetsmarkörer, såsom etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning med mera.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Lisbeth Schultze med utvecklare Elin Wallner som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Annika Lidström medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.